

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2868-12

meddelad i Stockholm den 22 februari 2017

KLAGANDE

Pensioenfonds Metaal en Techniek

Ombud: Daniel Glückman
PwC
113 97 Stockholm

MOTPART

Skatteverket
171 94 Solna

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 21 mars 2012 i mål nr 896-10

SAKEN

Kupongskatt m.m.

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår Pensioenfonds Metaal en Technieks yrkande om full återbetalning av erlagd kupongskatt och överlämnar handlingarna i målet till Skatteverket för prövning av fondens yrkande om avdrag för kostnader för att uppbära aktuella utdelningar.

Högsta förvaltningsdomstolen tillerkänner Pensioenfonds Metaal en Techniek ersättning för kostnader i Högsta förvaltningsdomstolen med 300 000 kr.

Dok.Id 176756

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

En utländsk juridisk person som erhåller utdelning på aktie i ett svenskt aktiebolag eller på andel i en svensk värdepappersfond är skyldig att betala kupongskatt, som är en definitiv källskatt. Svenska livförsäkringsföretag och pensionsstiftelser beskattas inte för utdelning utan påförs en schablonmässigt beräknad avkastningskatt på pensionsmedel.

Den nederländska pensionsfonden Pensioenfonds Metaal en Techniek (PMT) är en utländsk juridisk person som för sina intressenters räkning har investerat i olika värdepapper, däribland svenska noterade aktier. Under åren 2002–2006 tog PMT emot utdelningar från svenska aktiebolag, varvid kupongskatt innehölls med närmare 21 miljoner kronor. I december 2007 ansökte PMT hos Skatteverket om återbetalning av kupongskatten och anförde som grund för sin ansökan att det svenska uttaget av kupongskatt stred mot EU:s fria rörlighet för kapital. PMT menade att den avkastningsskatt som fondens svenska motsvarigheter betalade på nettotillgångarna var förmånligare än en direkt beskattning av utdelningsinkomsten genom kupongskatten och att denna skillnad inte kunde rättfärdigas.

Skatteverket avslog PMT:s ansökan med motiveringen att det inte förelåg någon diskriminerande olikbehandling som stred mot EU-rätten.

PMT överklagade Skatteverkets beslut till länsrätten och yrkade att kupongskatten skulle återbetalas. Länsrätten avslog överklagandet. Sedan PMT överklagat länsrättens dom ansåg kammarrätten att det inte visats att PMT beskattats mer oförmånligt än motsvarande svenska pensionsstiftelser samt att det inte heller var utrett att de olika metoderna för beskattning i och för sig skulle vara diskriminerande.

YRKANDEN M.M.

PMT yrkar att kupongskatten ska återbetalas samt att ersättning för kostnader i målet ska medges med 650 000 kr. *PMT* anför bl.a. följande.

De svenska reglerna är diskriminerande mot utländska pensionsfonder eftersom fonderna beskattas på ett annat och hårdare sätt än sådana försäkringsföretag och pensionsstiftelser som betalar avkastningsskatt. De utländska pensionsfonderna beskattas för bruttointäkterna medan de svenska subjekten beskattas för en schablonmässigt beräknad nettoinkomst av kapitalavkastningen. Avkastningsskatten ska inte bara ersätta skatt på utdelning utan även på ränteintäkter och avyttringar. Beskattningen av utdelning till svenska försäkringsföretag och pensionsstiftelser är således avsevärt lägre än det formella uttaget av avkastningsskatt.

I andra hand görs gällande att pensionsfonden är jämförbar med de svenska AP-fonderna med hänsyn till att verksamheterna till sin natur är av samma karaktär och att de har liknande funktion.

I vart fall bör PMT erkännas samma skattemässiga behandling som motsvarande svenska subjekt när det gäller avdrag för kostnader för att förvärva de utdelningar från Sverige för vilka fonden betalat kupongskatt.

Skatteverket anser att överklagandet ska avslås, men tillstyrker att PMT tillerkänns ersättning för kostnader i målet med 300 000 kr. Skatteverket anför bl.a. följande.

Avkastningsskatten syftar till att åstadkomma en neutral och konjunkturokänslig beskattning i jämförelse med andra former av pensionssparande. Det förutsätter en beskattning över lång tid av olika tillgångsslag och av olika former av pensionssparande. Att utländska pensionsfonder som saknar fast driftställe i Sverige inte omfattas av samma regler beror på att de är begränsat skattskyldiga i landet och skattskyldiga enbart för erhållen utdelning. De befinner sig därmed inte i en jämförbar situation med de svenska subjekten.

Situationen för PMT är inte heller jämförbar med en svensk AP-fond. Medlemsstaterna i EU kan i princip ordna sina pensionslösningar som de vill. Att

Nederländerna i förevarande fall har ordnat detta genom en privat pensionsfond och Sverige på ett statligt sätt får konsekvenser vid beskattningen.

Av territorialitetsprincipen följer att en källstat vid beskattningen av begränsat skattskyldiga inte behöver beakta andra kostnader än de som har ett direkt samband med intäkternas förvärvande i den staten. Utdelning upp bärs i regel utan kostnad av den som är utdelningsberättigad och det finns därför normalt inte några reella kostnader med direkt koppling till upp bärandet av en utdelning. PMT får visa vilka relevanta kostnader som i så fall eventuellt kan komma i fråga.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Vad målet gäller

En fråga i målet är om det är förenligt med EU-rätten att ta ut kupongskatt på utdelningar till en utländsk pensionsfond när svenska livförsäkringsföretag och pensionsstiftelser i stället påförs en schablonmässigt beräknad avkastningsskatt på pensionsmedel. En annan fråga är om den utländska pensionsfonden är diskriminerad i och med att de svenska AP-fonderna är undantagna från inkomstskatt.

Om det är förenligt med EU-rätten att ta ut kupongskatt uppkommer frågan om den utländska pensionsfonden har rätt till avdrag för kostnader för att uppbära de aktuella utdelningarna.

Rättslig reglering m.m.

Pensionsstiftelser, livförsäkringsföretag och AP-fonderna

Med pensionsstiftelse avses enligt 9 § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. en av arbetsgivare grundad stiftelse vars uteslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares

Mål nr
2868-12

efterlevande. I 12 § anges att en pensionsstiftelse inte äger utfästa pension och att en sådan utfästelse är ogiltig.

För de i målet aktuella beskattningsåren anges i 1 kap. 4 § försäkringsrörelselagen (1982:713) att med livförsäkringsföretag avses bolag som uteslutande eller så gott som uteslutande driver direkt livförsäkringsrörelse eller rörelse avseende återförsäkring av livförsäkring. Bestämmelser med motsvarande innehåll finns numera i 1 kap. 4 § försäkringsrörelselagen (2010:2043).

De allmänna pensionsfonderna är statliga myndigheter som förvaltar medel inom försäkringen för inkomstgrundad ålderspension. Fondernas organisation och verksamhet är reglerad i lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) och i lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden.

Inkomstskatt

Av 7 kap. 2 § första stycket 3 inkomstskattelagen (1999:1229), IL, framgår att pensionsstiftelser är helt undantagna från skattskyldighet för sina inkomster. Svenska livförsäkringsföretag ska enligt 39 kap. 3 § inte ta upp inkomster som hänför sig till tillgångar och skulder som förvaltas för försäkringstagarnas räkning eller influtna premier. Utgifter som hänför sig till sådana inkomster och premier får inte dras av.

I egenskap av statliga myndigheter utgör AP-fonderna en del av staten och är därmed helt undantagna från skattskyldighet enligt 7 kap. 2 § första stycket 1 IL.

Avkastningsskatt

Svenska livförsäkringsföretag och pensionsstiftelser är skattskyldiga enligt 2 § lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel. Detsamma gäller för bl.a. utländska livförsäkringsföretag som bedriver försäkringsrörelse från fast driftställe i Sverige.

Mål nr
2868-12

Skatteunderlaget för avkastningsskatten beräknas i två steg enligt bestämmelserna i 3–8 §§ avkastningsskattelagen. Först beräknas ett kapitalunderlag. Det utgörs av värdet av den skattskyldiges tillgångar vid beskattningsårets ingång minskat med finansiella skulder vid samma tidpunkt. Därefter beräknas en schablonmässig avkastning på detta kapital genom att kapitalunderlaget multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan under kalenderåret närmast före ingången av beskattningsåret. Enligt 9 § tas avkastningsskatt i dessa fall ut med 15 procent av det skatteunderlag som sålunda räknats fram.

Avkastningsskattelagen infördes i samband med inkomstskattereformen 1990. Syftet var att uppnå större neutralitet mellan olika sparformer. Skatten skulle tas ut på den avkastning som i olika former för pensionssparande var hänförlig till pensionskapitalet (prop. 1989/90:110 s. 484 f.). Till att börja med beräknades skatteunderlaget på nettointäkten med tillämpning av reglerna i inkomstslaget näringsverksamhet. Flera problem visade sig dock vara förknippade med denna beskattningsmetod och i samband med att det individuella pensionssparandet introducerades 1994 ändrades beskattningstekniken för avkastningsskatten genom att beräkningen schabloniserades (prop. 1992/93:187 s. 154 ff.).

Kupongskatt

Utländska juridiska personer som inte omfattas av bestämmelserna i avkastningsskattelagen och som är berättigade till utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk investeringsfond (numera benämnd värdepappersfond) är enligt 1 och 4 §§ kupongskattelagen (1970:624) skyldiga att betala kupongskatt på utdelningen. Skatten tas enligt 5 § ut med 30 procent av utdelningen. Av artikel 10 i Sveriges skatteavtal med Nederländerna framgår att skatten inte får överstiga 15 procent av utdelningens bruttobelopp.

Fri rörlighet för kapital

Enligt artikel 63 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) är alla restriktioner för kapitalrörelser mellan medlemsstater samt

mellan medlemsstater och tredje land förbjudna. I artikel 65.1a anges emellertid att bestämmelserna i artikel 63 inte ska påverka medlemsstaternas rätt att tillämpa sådana bestämmelser i sin skattelagstiftning som skiljer mellan skattebetalare som har olika bostadsort eller som har investerat sitt kapital på olika ort.

Förhandsavgörande från EU-domstolen

Högsta förvaltningsdomstolen beslutade den 20 maj 2014 att inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen och ställde följande fråga.

Utgör artikel 63 i EUF-fördraget hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken utdelning från ett inhemskt bolag beskattas med källskatt om aktieägaren har hemvist i en annan stat medan utdelningen – om den tillfaller en inhemsk aktieägare – omfattas av en schablonmässigt bestämd skatt beräknad på en fiktiv avkastning, som sett över tid är avsedd att motsvara den ordinarie beskattningen av all kapitalavkastning?

EU-domstolen meddelade dom den 2 juni 2016 (Pensioenfonds Metaal en Techniek, C-252/14, EU:C:2016:402).

EU-domstolen konstaterade att de olika metoder som tillämpas i den svenska lagstiftningen kan medföra att utdelningar till pensionsfonder utan hemvist i Sverige under vissa beskattningsår kan beskattas hårdare än utdelningar till pensionsfonder med hemvist i landet och att denna skillnad kan innebära en restriktion för den fria rörligheten för kapital som i princip är förbjuden enligt artikel 63 i EUF-fördraget (punkt 42–44).

Domstolen framhöll emellertid att syftet med den nationella beskattningen av fonderna är att åstadkomma en neutral och konjunkturokänslig beskattning av olika tillgångsslag och samtliga berörda former av pensionssparande (punkt 53). För att uppnå detta ändamål är de samlade tillgångarna föremål för en årlig schablonskatt som återspeglar avkastningen på dessa tillgångar, oberoende av huruvida någon inkomst har uppburits från tillgångarna, särskilt i form av

utdelning (punkt 54). Sverige har enligt skatteavtalet med Nederländerna beskattningsrätt endast för de inkomster som fondens tillgångar genererat i Sverige (punkt 56). Det ändamål som eftersträvas med den nationella lagstiftningen kan därför inte uppnås när det gäller pensionsfonder utan hemvist i Sverige, eftersom det förutsätter beskattning av pensionsfondernas samlade tillgångar (punkt 59).

Med hänsyn till ändamålet med, föremålet för och innehållet i den nationella lagstiftningen konstaterade domstolen att situationen för en pensionsfond utan hemvist i landet inte är jämförbar med den situation som en pensionsfond med hemvist i landet befinner sig i (punkt 63).

Även om det är motiverat att tillämpa olika beskattningstekniker för pensionsfonder med respektive utan hemvist i landet, har dock domstolen redan funnit att dessa båda kategorier av skattskyldiga befinner sig i jämförbara situationer i fråga om kostnader för intäkternas förvärvande med direkt koppling till en verksamhet som genererat skattepliktiga inkomster i en medlemsstat (punkt 64). EU-domstolen hänvisade i detta sammanhang till domen i målet *Miljoen m.fl.*, C-10/14, C-14/14 och C-17/14, EU:C:2015:608, punkt 57.

EU-domstolen besvarade härefter den ställda frågan enligt följande.

- Artikel 63 i EUF-fördraget ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken utdelning från ett bolag med hemvist i landet är föremål för källskatt när utdelningen utbetalas till en pensionsfond utan hemvist i landet medan utdelningen, när den utbetalas till en pensionsfond med hemvist i landet, är föremål för en schablonbeskattning beräknad på en fiktiv avkastning, som sett över tid är avsedd att motsvara beskattningen av samtliga kapitalinkomster enligt de skatteregler som gäller i allmänhet.
- Artikel 63 i EUF-fördraget utgör emellertid hinder för att pensionsfonder utan hemvist i landet som uppburit utdelning inte får beakta eventuella

kostnader för intäkternas förvärvande med direkt koppling till uppbärandet av utdelningar, när metoden för att beräkna beskattningsunderlaget för pensionsfonder med hemvist i landet föreskriver ett sådant beaktande, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Föreligger det en jämförbar situation?

Den nederländska pensionsfonden PMT är en utländsk juridisk person som har investerat i olika värdepapper, däribland svenska noterade aktier. PMT är skattskyldig för utdelningar på aktierna enligt 4 § kupongskattelagen. EU-domstolens dom innebär att PMT vid tillämpningen av den svenska lagstiftningen inte befinner sig i en jämförbar situation med en svensk pensionsstiftelse eller ett svenskt livförsäkringsföretag och att det därför inte utgör något hinder mot den fria rörligheten att PMT och de svenska subjekten beskattas enligt olika regelsystem. De utdelningar som PMT erhållit kan således inte undantas från kupongskatt med stöd av en jämförelse med dessa subjekt.

PMT har i andra hand gjort gällande att fonden befinner sig i en objektivt jämförbar situation med de svenska AP-fonderna. Denna fråga har EU-domstolen inte haft anledning att ta ställning till.

AP-fonderna har till huvuduppgift att förvalta kapital som hör till den inkomstgrundade ålderspensionen som ingår i den allmänna ålderspensionen. Denna är i sin tur en del av den offentliga och obligatoriska socialförsäkringen.

Den inkomstgrundade ålderspensionen baseras på de förvärvsinkomster som den pensionsberättigade haft under livet samt på vissa andra ersättningar som är pensionsgrundande. Den består av dels inkomstpension från ett fördelnings-system, dels premiepension från ett fonderat system, 55 kap. 2 och 3 §§ socialförsäkringsbalken. Den inkomstgrundade ålderspensionen regleras i 57–64 kap.

Mål nr
2868-12

Fördelningssystemet innebär att de avgifter som betalas ett visst år på inkomster som förvärvas av de försäkrade används för finansiering av pensioner som utbetalas samma år. De försäkrade får pensionsrätter som berättigar till framtida inkomstpension. Storleken på pensionen beror på värdet av pensionsrätterna och den allmänna inkomstutvecklingen.

Samtliga AP-fonder utom Sjunde AP-fonden förvaltar kapital som ska utgöra en buffert för den inkomstgrundade ålderspensionen i fördelningssystemet för att jämna ut över- och underskott i nettot mellan pensionsavgifter och pensioner samt bidra med avkastning till pensionssystemet på längre sikt. AP-fonderna fungerar således som stabiliseringsfonder för pensionssystemet utan någon direkt koppling till pensionsåtagandena. Sjunde AP-fonden förvaltar kapital som härrör från premiepensionsdelen av den inkomstgrundade ålderspensionen (prop. 1999/2000:46 s. 50 f. och 56 f.). I egenskap av statliga myndigheter utgör AP-fonderna en del av staten och är därmed undantagna från skattskyldighet enligt inkomstskattelagen.

AP-fonderna och PMT verkar under olika förutsättningar såväl organisatoriskt som sett till funktion och syfte. De befinner sig därmed inte i objektivt jämförbara situationer vid tillämpningen av den svenska lagstiftningen. Det medför att det inte kan anses strida mot den fria rörligheten för kapital att PMT betalar kupongskatt på erhållen utdelning samtidigt som AP-fonderna är undantagna från skattskyldighet. De utdelningar som PMT erhållit kan således inte undantas från kupongskatt med stöd av en jämförelse med AP-fonderna.

Föreligger rätt till avdrag för kostnader?

Av EU-domstolens dom framgår att PMT befinner sig i en jämförbar situation med ett svenskt försäkringsföretag eller en pensionsstiftelse i fråga om kostnader som har en direkt koppling till intäkternas förvärvande i Sverige (punkt 64). EU-domstolen uttalade att det ankommer på Högsta förvaltningsdomstolen att bedöma huruvida den beskattningsteknik som tillämpas på pensionsfonder med hemvist i landet gör det möjligt att, genom beräkningen av deras beskattningsunderlag, och

Mål nr
2868-12

i synnerhet genom beaktandet av deras skulder vid beräkningen av kapitalunderlaget, beakta eventuella kostnader för intäkternas förvärvande som är direkt kopplade till uppbärandet av utdelningar. Om så är fallet ska det vara tillåtet även för pensionsfonder utan hemvist i landet att beakta sådana kostnader (punkt 65).

Högsta förvaltningsdomstolen har alltså att bedöma om beräkningen av avkastningsskatten ger utrymme för att beakta eventuella kostnader som har ett direkt samband med uppbärandet av utdelning på aktier.

Avkastningsskatten är en skatt på pensionskapitalets avkastning som ersätter skatten på faktiskt utgående ränta, utdelning och kapitalvinst (prop. 1992/93:187 s. 166).

Avkastningsskatten beräknas med utgångspunkt i ett kapitalunderlag. Vid beräkningen av detta underlag ska värdet av den skattskyldiges tillgångar vid ingången av beskattningsåret minskas med finansiella skulder vid samma tidpunkt. Till finansiella skulder hör enligt lagmotiven t.ex. skulder i form av lån som tagits upp mot säkerhet i egna fastigheter liksom redovisningstekniskt betingade periodiseringar av inkomster och utgifter. Dit hör också avsättningar till pensioner för anställda och tidigare anställda. Däremot räknas inte försäkrings- tekniska skulder och obeskattade reserver till finansiella skulder (a. prop. s. 221). Med finansiella skulder avses således sådana skulder som har ett direkt samband med förvaltningen av kapitalet.

En utgift i den finansiella verksamheten påverkar kapitalunderlaget antingen genom att tillgångarna minskar eller att skulderna ökar, låt vara med ett års förskjutning eftersom underlaget beräknas vid årets ingång. Beskattningsmetoden innebär emellertid inte att det är de faktiska intäkterna och kostnaderna i verksamheten som ligger till grund för skatteuttaget utan skatten tas ut på en schablonmässigt bestämd avkastning på nettobehållningen. Denna avkastning får anses omfatta samtliga intäkter och kostnader som skulle ha varit skattepliktiga respektive avdragsgilla om den skattskyldige i stället hade varit skattskyldig enligt

inkomstskattelagen. En kostnad som är direkt kopplad till uppbärandet av utdelning på investerat kapital kan vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen.

Frågan är då i vilken mån det finns sådana kostnader.

Kostnaderna för att förvärva aktierna har inte ett sådant direkt samband med utdelningen. Dessa kostnader får i stället dras av vid avyttring av aktierna. Vidare har EU-domstolen ansett att finansieringskostnader är hänförliga till innehavet av aktierna och att de således inte har ett direkt samband med själva erhållandet av utdelningar på aktierna (Miljoen m.fl., C-17/14, punkt 60). Detsamma får anses gälla kostnader för att förvalta aktieinnehavet.

Varken kostnader för förvärvet, finansieringen eller förvaltningen av aktierna är således enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening sådana kostnader som kan anses ha ett direkt samband med erhållandet av avkastning i form av utdelning.

Det kan dock inte uteslutas att det i undantagsfall kan finnas kostnader som uppfyller kravet på sådant samband. Med hänsyn härtill får det anses vara diskriminerande enligt EU-rätten om den som är skattskyldig enligt kupongskattelagen inte ges möjlighet att, efter ansökan om återbetalning hos Skatteverket, få eventuella kostnader som har ett direkt samband med erhållna utdelningar beaktade. Det är dock den skattskyldige som har att visa att förutsättningar för avdrag föreligger (jfr Brisal, C-18/15, EU:C:2016:549, punkt 49 och 50).

Frågan om avdrag för kostnader har aktualiserats först i Högsta förvaltningsdomstolen. Av hänsyn till instansordningsprincipen bör det överlämnas till Skatteverket att pröva PMT:s yrkande om avdrag för kostnader som är direkt hänförliga till uppbärandet av utdelningarna.

Mål nr
2868-12

Ersättning för kostnader

Målet avser en fråga av betydelse för rättstillämpningen. Det finns därmed förutsättningar att bevilja bolaget ersättning för kostnader. Med hänsyn härtill och med beaktande av målets omfattning och komplexitet bör ersättningen bestämmas till skäliga 300 000 kr för processen i Högsta förvaltningsdomstolen.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Margit Knutsson, Christer Silfverberg, Mahmut Baran och Leif Gäverth.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Johanna Ekbäck.

Länsrätten i Dalarnas läns dom den 3 februari 2010 i mål nr 2027-09
Skatteverkets beslut den 29 augusti 2008, dnr 142117-07/763